

Esperances de progrés

Trenta-tres gironins a l'Escola del Treball de Barcelona (1919-1926)

L'arxiu de l'Escola del Treball conserva els expedients d'una trentena de joves nascuts a les comarques de Girona. La majoria eren originaris de zones molt castigades per la crisi de la indústria surotapera.

CARLES GORINI > TEXT

L'Escola del Treball neix el 1913 amb la finalitat de formar treballadors qualificats en diferents oficis. Era l'hereva d'institucions anteriors promogudes des de la Diputació de Barcelona, que, amb la Mancomunitat de Catalunya, durant el període 1920-1924 i amb Rafael Campalans al capdavant, va assolir el seu apogeu. Estava situada, juntament amb l'Escola Industrial, al carrer Urgell de Barcelona, en el que havia estat la fàbrica Batlló.

A l'Escola del Treball s'hi estudiava al vespre, després de la jornada laboral. Per poder-s'hi matricular calia tenir una feina, haver complert catorze anys i disposar d'uns coneixements mínims (llegir, escriure i aritmètica). En els seus inicis es pagaven cinc pessetes al semestre, preu reduït més endavant a cinc pessetes el curs. Ramon Alberdi, que ha analitzat l'obra de Campalans a l'Escola del Treball, explica que aquest va introduir uns canvis que van afavorir una unitat més gran dins el complex de l'Escola

Industrial i, alhora, un enriquiment mutu entre totes les entitats docents. Segons remarca Diego Parra, que ha dedicat la tesi doctoral a l'Escola, els gestors del centre entenien que, a diferència d'un ofici, la professió demanava un enfocament teòric del coneixement. Per aquest motiu, el currículum incloïa una formació no solament tècnica, sinó que, amb diferents cursos, conferències —que van impartir, entre d'altres, J. Carner, A. Gual, F. Layret i Rovira i Virgili—, seminaris i viatges, es perseguia «una formació més completa de la persona, no només com un peó de la màquina per als patrons». Tanmateix, com adverteix Jordi Monés a *Les escoles professionals municipals*, no tota la societat catala-

na assumia la necessitat d'una formació professional obrera, i menys encara va fer-se extensiva arreu del territori català. A Girona, per exemple, el «Pla Vayreda per a la reforma de les escoles de Belles Arts» (1891), escoles que depenien de la Diputació de Girona, pretenia, com ha destacat Pere Pujolàs, «un desenvolupament professional dels estudiants [...] amb la construcció d'un centre de primera classe a Girona i d'altres de secundaris a Olot, la Bisbal, Sant Feliu de Guíxols, Palafrugell, Puigcerdà i Llagostera», però mai no va arribar a fer-se realitat.

Estudiants, emigrants-immigrants

L'Escola del Treball conserva al seu arxiu els expedients de 33 estudiants gironins que s'hi van matricular durant el període de la Mancomunitat. Es tracta d'un col·lectiu que ha restat invisible, a diferència del que va estudiar a la universitat i que ens ha estat donat a conèixer per la literatura. A més, és molt reduït si se'l compara amb el nombre total d'estudiants matriculats al centre. Per les dades dels expedients sabem que 25 procedien de

Es tracta d'un col·lectiu que ha restat invisible, a diferència del que va estudiar a la universitat, que ens ha estat donat a conèixer per la literatura

>> *L'Escola del Treball de Barcelona.*

poblacions molt castigades per la crisi de la indústria suro-tapera, que en poblacions com la Bisbal, Sant Feliu de Guíxols o Palamós, després de 1920, provocà uns índexs d'atur superiors al 60 %. Els ensenyaments que van triar ens ofereixen una altra dada significativa: 17 es van matricular als estudis de fusters i paletes, quan a l'Escola un 75 % es matriculaven en els relacionats amb la reparació de màquines. A més, tot i que l'edat d'inici se situava en els catorze anys, 21 eren majors de divuit quan els van començar.

Aquestes tres dades —el lloc de naixement en una zona en crisi, l'ensenyament en un ofici de poca qualificació i la matriculació en una edat tardana— ens permeten caracteritzar-los com a immigrants, i no com a estudiants de pas, perquè la ciutat els oferia més possibilitats de supervivència i de treball.

Vistos en detall, els expedients mostren significatives diferències. Per exemple, dels tres estudiants que es van matricular en els ensenyaments d'electricitat, dos procedien de la ciutat de Girona i, a Barcelona, treballaven, un, a la companyia de tramvies, i l'altre en la d'electricitat. És possible que es tractés d'un eco de la indústria elèctrica de Girona, que en aquells anys estava en vies d'extinció. També resulta simptomàtic que en quatre casos els fills declarassin treballar amb els pares, tots ells paletes,

que, com ha estudiat H. Capel, era la primera ocupació per als immigrants no qualificats. En tot cas, a diferència dels electricistes, els manyans o els teixidors, que declaraven treballar per compte aliè en una raó social, els *fadrins* paletes dels quals s'han conservat els expedients ho fan sempre per a una persona física.

Pel que fa a la seva distribució per la ciutat, es dona el cas que dues famílies vivien a tocar —una era de Llançà i l'altra de Garriguella— però la tònica dominant va ser la dispersió pels diferents barris de Barcelona. Potser els que declaraven viure en pisos de l'Eixample en realitat amagaven la vida a dispena, la qual cosa voldria dir que en un nombre significatiu dels casos es tractaria d'homes molt joves que emigraven sols a la ciutat (i això potser té relació amb l'edat tardana de matriculació a l'Escola). Encara, n'hi ha dos que declaraven viure en una porteria. Dos, també, vivien a la fàbrica.

Tot plegat fa pensar que els estudiants, o les seves famílies, tenien el convenciment que el pas per l'Escola els permetria assolir una situació millor

Les condicions d'estudi no eren fàcils, perquè el fet de compaginar-lo amb el treball produïa certes friccions. Els expedients conserven lletres tant en la direcció de l'empresa al centre, que excusava l'assistència a classe del treballador a causa de la feina, com del centre a l'empresa, que comminava l'estudiant a assistir a classe i apel·lava a la seva responsabilitat vers el compromís amb l'estudi. Els resultats acadèmics dels estudiants, analitzats per Parra, demostren que durant aquell període només el vint per cent van obtenir la titulació.

Tot plegat fa pensar que els estudiants, o les seves famílies, tenien el convenciment que el pas per l'Escola els permetria assolir una situació millor, o recuperar-ne una de perduda. Un expedient ens dona la clau. És el de Salvador Jubany Martí, de Santa Coloma de Farners, que treballava al comerç i va matricular-se el 1920, amb vint-i-quatre anys, en l'ensenyament d'automobilistes. En sabem el motiu: «tinc una afició boja per aprendre l'ofici de *chauffeur* i ganes d'ampliar els meus coneixements en tots els ordres que'm sien possibles». Precisament «coneixements en tots els ordres», l'ideal amb què Rafael Campalans va voler revestir l'Escola del Treball.

Carles Gorini és periodista.

Agraïments: Carmelo López Pascual, director de l'Escola del Treball; Maria Cristina Lidón, directora de la Biblioteca de l'Escola del Treball